

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Právní, sociální a kriminogenní aspekty alkoholismu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: [Sociální práce ve veřejné správě](#)

Autor: Hana Švancárová

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

[České Budějovice 2018](#)

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „Právní sociální a kriminogenní aspekty alkoholismu“ jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 10. 08. 2018 .....

Poděkování

Touto cestou bych velice ráda poděkovala především vedoucímu mé bakalářské práce, panu doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D., za jeho odborný přístup, věnovaný čas a trpělivost. Dále bych ráda poděkovala Psychiatrické léčebně Červený dvůr, kde mi vedení, zaměstnanci i klienti vyšli vstříc při zpracování praktické části bakalářské práce. A v neposlední řadě nechci zapomenout poděkovat rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu podporovali a stáli při mně.

Právní, sociální a kriminogenní aspekty alkoholismu

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje alkoholové závislosti, a jaké problémy s sebou tato závislost nese. Cílem této bakalářské práce je zjistit vliv alkoholové závislosti na sociální postavení jedince, a především s jakými sociálními problémy se nejčastěji potýkají lidé závislí na alkoholu. Neméně důležitým cílem je také zjistit, jaký je vztah mezi zvýšenou konzumací alkoholu a pácháním trestné činnosti a jaká trestná činnost je nejčastěji páchána pod vlivem alkoholu.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část, za pomoci odborné literatury, vymezuje charakteristiku alkoholismu. Dále je důležité v teoretické rovině popsat právní, sociální a kriminogenní aspekty alkoholismu. V praktické části se práce ubírá sociálním a kriminogenním směrem. Sociální problémy závislých na alkoholu byly zjišťovány prostřednictvím dotazníků. Výzkum týkající se kriminality páchané pod vlivem alkoholu proběhl prostřednictvím analýz statistických dokumentů Policie ČR.

V rámci výzkumu byly stanoveny tyto hypotézy:

H1: Předpokládám, že více jak polovina osob závislých na alkoholu se stala nezaměstnanými.

H2: Předpokládám, že více jak tři čtvrtiny osob závislých na alkoholu mají problémy v rodinném životě.

H3: Předpokládám, že osoby, které jsou pod vlivem alkoholu, se nejčastěji dopouští násilné a mravnostní trestné činnosti.

Po vyhodnocení výzkumu se potvrdila pouze hypotéza H2. Díky tomuto výzkumu se dozvídáme, s jakými problémy se nejčastěji potýkají závislí na alkoholu a na co je třeba se zaměřit při práci s těmito lidmi.

Klíčová slova

alkoholismus; závislost; sociální postavení jedince; sociální problémy; trestná činnost; kriminalita

Legal, social and criminogenic aspects of alcoholism

Abstract

This bachelor thesis deals with alcohol dependence, and what problems this dependence has. The aim of this bachelor thesis is to determine the influence of alcohol dependence on the individual's social status and, above all, on what social problems are most often encountered by people dependent on alcohol. Equally important is to find out what the relationship between increased alcohol consumption and crime is, and what crime is most often done under the influence of alcohol. The thesis is divided into the theoretical and practical part. The theoretical part, with the help of specialized literature, defines the characteristics of alcoholism. Furthermore, it is important in the theoretical level to describe the legal, social and criminogenic aspects of alcoholism. In the practical part, the work goes in social and criminogenic direction. Alcohol-dependent social problems were identified through questionnaires. Research on alcohol-related crime was carried out through analyzes of statistical documents of the Police of the Czech Republic. The following hypotheses have been identified in the research:

H1: I assume that more than half of people who depend on alcohol have become unemployed.

H2: I assume that more than three-quarters of alcohol addicts have problems in family life.

H3: I assume that people who are under the influence of alcohol most often commit violent and moral crimes.

After the evaluation of the research, only the hypothesis H2 was confirmed. Through this research, we learn about the problems most often faced by alcohol addicts and what needs to be done when working with these people.

Key words

alcoholism; dependence; the social position of an individual; social problems; criminal activity; criminality

Úvod.....	7
1. Alkoholismus.....	7
1.1. Vymezení pojmů	7
1.2. Alkohol jako droga.....	8
1.3. Vývoj závislosti.....	8
1.4. Typy závislosti na alkoholu	9
2. Právní aspekty alkoholismu	10
2.1. Represe	10
2.1.1. Konzumace alkoholu znakem skutkové podstaty.....	10
2.1.2. Alkohol má iniciační charakter.....	11
2.1.3. Jiné trestné činy související s nadměrnou konzumací alkoholu.....	12
3. Sociální aspekty alkoholismu	12
3.1. Psychické poruchy při alkoholové závislosti	12
3.2. Sociální rizika konzumace alkoholu	13
3.2.1. Vliv alkoholu na sociální vztahy jedince.....	13
3.2.2. Rodina versus alkoholová závislost.....	14
4. Kriminogenní aspekty alkoholismu	16
4.1. Charakteristika pachatelů a obětí	16
4.2. Fenomenologie	16
4.2.1. Stav.....	16
4.2.2. Struktura.....	16
4.2.3. Dynamika	17
4.3. Etiologie	19
4.4. Prevence	19
5. Cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy	21
6. Metodika.....	22
7. Výsledky	23
8. Diskuze.....	35
Závěr.....	38
Seznam literatury	40

Úvod

Alkohol je všude kolem nás, je běžně dostupný a dá se sehnat prakticky na každém rohu. Všichni berou alkohol jako běžnou věc a součást životů. Snad každý konzument alkoholu ví, že v podnapilém stavu je s ním větší legrace, že má více sebevědomí, vymýšlí bláznivé nápady a hlavně zapadá více do kolektivu. Ale nikdo si neuvědomuje druhou stránku věci, kdy příležitostná konzumace může vyústit v konzumaci chronickou, a že alkohol na každého člověka může působit jinak. Jsou lidé, kteří po konzumaci alkoholu mohou být agresivní, někomu ublížit a udělat něco, co je považováno za trestný čin. Mnozí si řeknou, že se jich to nikdy nemůže týkat, ale v tom tkví nevyzpytatelnost alkoholu. Chtěla bych, aby se k lidem dostalo více informací, co vše má za následek alkohol a co vše může způsobit opilý člověk. Trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu je mnoho a člověk by si měl sám uvědomit, kde má hranice v konzumaci alkoholu a co už je „přes čáru“. Charitativní a výzkumná organizace „Nezávislá vědecká komise pro návykové látky“ učinila analýzu pro posouzení nebezpečnosti drog dle různých klíčových parametrů a alkohol vyhrál na celé čáře z hlediska poškozování společnosti i jednotlivce a negativních dopadů na ekonomiku (Jaká je nejnebezpečnější droga na světě, 2016). Už jen nad tímto zjištěním by se mohl každý zamyslet.

1. Alkoholismus

1.1. Vymezení pojmů

Alkohol je návyková látka, kdy návykovou látkou rozumíme látky, které mohou nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování (Novotný, Zapletal, 2004). Dle zákona č. 65/2017 Sb., Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, se *alkoholickým nápojem rozumí nápoj obsahující více než 0,5 % objemového etanolu*. Pro alkoholismus, nebo alkoholovou závislost, je charakteristické nadměrné a pravidelné konzumování alkoholu spojené s nebezpečným získáváním návykového chování (Urban, Dubský, 2008). Alkoholismus byl velice dlouho považován za společenskou nemoc způsobenou slabostí a špatnou sebekontrolou. Dnes je již vnímán spíše jako biologické onemocnění, které s sebou nese problémy týkající se našeho zdraví, našich vztahů, zaměstnání a ekonomiky (Gifford, 2009).

1.2. Alkohol jako droga

„Alkoholismus začíná tam, kde se již za alkohol platí něčím jiným než penězi.“

(PhDr. Vladimír Pohl)

Alkohol je již po několik století tradiční a legální drogou (Fischer, Škoda, 2014). Alkoholické nápoje se nejčastěji rozdělují do třech hlavních forem: pivo, víno a lihoviny (Hirt, 2012). Urban a Dubský (2008) charakterizují alkohol jako nejčastěji se objevující a nejpřístupnější drogu, která se obvykle objevuje u mnoha druhů zábavy a je navíc lidmi ve společnosti tolerována. Proto je tak snadné vytvořit si na alkohol závislost. Dále upozorňují na to, že alkohol má vliv nejen na psychické zdraví člověka, ale také na to somatické. Kromě zdravotních rizik se u alkoholu setkáváme i se sociálními problémy, kdy má konzumace alkoholu značný podíl na rozvratu rodin, rozvodech manželství, zanedbání výchovy dětí, ztrátě přátel a zaměstnání (Fischer, Škoda, 2014).

1.3. Vývoj závislosti

Prakticky každý člověk se ve svém životě setká s alkoholem, říká Heller a Pecinová (2011). Dále uvádějí, že 4/5 populace alkohol konzumují. Z toho každému desátému člověku způsobuje alkohol nějaké mírné potíže, a přesto se jeho konzumace nestupňuje. U některých lidí, jedná se přibližně o 3% populace, problémy spojené s konzumací alkoholu narůstají a ničí tak základní životní hodnoty člověka. V tomto stadiu již můžeme mluvit o závislosti na alkoholu (Heller, Pecinová, 2011).

Podrobnější popis vývoje a vzniku závislosti nám poskytuje Fischer a Škoda (2014), kteří mluví o čtyřech fázích rozvoje závislosti na alkoholu dle amerického alkoholologa E. M. Jellineka:

První fáze je tzv. počáteční, kdy jedinec již poznal účinky alkoholu jako drogy. A ani jeho uvědomění si, že pije více než ostatní, ho neodrazuje od další konzumace, neboť může na chvíli zapomenout na své problémy. To je jedním z důvodů, proč se konzumace zvyšuje.

Druhá fáze je varovná, kdy můžeme na jedinci pozorovat, že si již na účinky alkoholu zvykl, zvyšuje se jeho tolerance k alkoholu. Tato fáze je doprovázena vyšší spotřebou alkoholu a pomalou ztrátou kontroly nad vypitým množstvím alkoholu. V této fázi se

poprvé objevuje stud, výpadky paměti a výčitky. Hledá tak společníky, kteří budou pít s ním, aby je mohl označit za ty, kteří ho k pití přivedli (Fišer, Škoda, 2014).

Třetí fáze je fází rozhodnou. Konzumentova tolerance a spotřeba alkoholu rapidně stoupá. S tím je logicky spojena celá řada konfliktů, protože nad pitím už nemá jedinec jakoukoliv kontrolu. Sám jedinec je však přesvědčen, že kdyby chtěl, tak může s pitím alkoholu kdykoliv přestat. Čím dál častěji se objevují tzv. „okénka“. V tomto stadiu se začínou přetvářet jedincovy vlastnosti a profesní hodnoty. Rozpadají se vztahy s okolím a ztrácejí se veškeré zájmy, které jedinec doposud ještě měl.

Čtvrtá fáze je konečná. V této fázi se tolerance k alkoholu snižuje. Jedinec je velice rychle opilý a není schopen bez alkoholu vydržet. Jedinec pije alkohol prakticky kdykoliv a kdekoliv po celý den. Objevují se první psychické a fyzické problémy, vážné problémy se svým okolím a především bezmoc. Konzument si uvědomuje to, že není schopen svou závislost zvládnout sám. Tento úpadek lze charakterizovat jako debakl, kdy závislý není schopen fungovat bez alkoholu, ale ani s alkoholem. Tím se uzavírá jakýsi kruh a pomoci může už jen psychiatr v protialkoholní léčebně nebo terapeut v některé adiktologické poradně.

1.4. Typy závislosti na alkoholu

Závislost na alkoholu můžeme, dle Urbana a Dubského (2008), rozdělit na různé typy.

Jedná se o typ alfa, beta, gama, delta a epsilon. Tito dva autoři popisují 5 typů závislosti na alkoholu takto:

Pro typ alfa je charakteristická nedisciplinovanost, a i přesto je pití stále kontrolované. Opilost v tomto typu závislosti může přinášet různé problémy. Piják se velice snadno přenesse na typ gama.

Typ beta představuje alkoholismus bez návyku. To znamená, že osoba není přímo závislá, ale jsou zde přítomny nemoci vyvolané konzumací alkoholu.

S typem gama přichází i větší tolerance na alkohol. Konzument ztrácí kontrolu nad vypitým množstvím alkoholu. Při nedostatku alkoholu se mohou začít objevovat abstinční příznaky.

Typu delta odpovídá opravdu velké množství vypitého alkoholu. Upadá zde možnost abstinování. Konzument nemůže bez alkoholu vydržet. Můžeme o něm říci, že si stále udržuje jistou hladinu alkoholu v krvi.

Typ epsilon prochází velice bouřlivým obdobím, kdy pije velké množství alkoholu i několik dní po sobě. Hrozí zde otrava z alkoholu a jiné vážné nemoci. Po takovém větším příjmu alkoholu většinou přichází doba abstinence.

2. Právní aspekty alkoholismu

2.1.Represe

Trestnou činnost spojenou s alkoholem lze rozdělit, dle Kuchty a Válkové (2012), do třech kriminologických kategorií. První skupinou jsou trestné činy, u nichž je konzumace alkoholu, za okolností uvedených zákonem, znakem skutkové podstaty. Do druhé skupiny spadají trestné činy spáchané v opilosti, kde alkohol má iniciační charakter a slouží k odstranění morálních a sociálních zábran. Třetí, a zároveň poslední, skupinou jsou jiné trestné činy související s nadměrnou konzumací alkoholických nápojů.

2.1.1. Konzumace alkoholu znakem skutkové podstaty

Do první kategorie řadí Kuchta a Válková (2012) trestný čin „Ohrožení pod vlivem návykové látky“ dle ustanovení § 274 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“). Tohoto trestného činu se dopouští ten, *kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti. Ve druhém odstavci se uvádí, že odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,*

- a) *způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 havárii, dopravní nebo jinou nehodu, jinému ublížení na zdraví nebo větší škodu na cizím majetku nebo jiný závažný následek,*
- b) *spáchá-li takový čin při výkonu zaměstnání nebo jiné činnosti, při kterých je vliv návykové látky zvlášť nebezpečný, zejména řídí-li hromadný dopravní prostředek, nebo*

c) *byl-li za takový čin v posledních dvou letech odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn.*

Objektem tohoto trestného činu je především zájem na ochraně zdraví, života a majetku (Chmelík, 2010). Objektivní stránku charakterizuje Chmelík (2010) jako výkon zaměstnání, případně jiné činnosti, která byla vykonávána pod vlivem návykové látky, při níž mohlo dojít k ohrožení života, zdraví a případné újmě na majetku. Chmelík (2010) mluví o stavu vylučujícím způsobilost jako o stavu, kdy člověk není schopen vykonat danou činnost bezpečně. Nejčastěji bývá tento stav člověka ovlivněn právě alkoholem (Chmelík, 2010).

Dále Kuchta a Válková (2012) uvádí, že dalším trestným činem, který spadá do první kategorie, je podání alkoholu dítěti dle ustanovení § 204 trestního zákoníku. *Kdo ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne dítěti alkohol, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.*

U tohoto trestného činu je objektem pozornost věnovaná ochraně zdraví a duševnímu rozvoji dítěte. Objektivní stránkou je tedy samotný čin, kdy pachatel podá opakovaně nebo ve větší míře alkohol nezletilému dítěti (Chmelík, 2010).

Do stejné kategorie by spadal i trestný čin „nedovolená výroba lihu“ dle ustanovení § 194a starého trestního zákona, jak uvádí Kuchta a Válková (2012). *Kdo bez povolení ve větším množství pálí nebo jinak vyrábí líh, nebo kdo líh bez povolení vyrobený ve větším množství přechovává nebo uvádí do oběhu, bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Stejně by byl potrestán ten, kdo neoprávněně zhotoví nebo přechovává zařízení na výrobu lihu.* Toto ustanovení nebylo zahrnuto do úpravy nového trestního zákoníku a není již tedy trestným činem.

2.1.2. Alkohol má iniciační charakter

Do kategorie trestných činů spáchaných v opilosti, kde alkohol mívá iniciační charakter, Kuchta a Válková (2012) řadí opilství, které nalezneme v ustanovení § 360 trestního zákoníku. *Kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného, bude potrestán odnětím*

svobody na tři léta až deset let; dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším. Ustanovení odstavce 1, jakož i § 26 se neužije, přivedl-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti.

Opilost je bezpochyby nejběžnější a nejrozšířenější intoxikací nějakou návykovou látkou (Kalina, 2008). V trestném činu opilství hraje velkou roli nepřičetnost. Nepřičetnost je stav, kdy člověk není schopen sám rozpoznat, že jeho jednání je protiprávní a není také schopen své jednání nijak ovládat (Chmelík, 2009). Buď se do nepřičetnosti pachatel dostal vlivem návykových látek, a právě v tomto stavu pak spáchal trestný čin. Pachatel se tedy nepotrestá za trestný čin, kterého se v nepřičetnosti vyvolané požitím návykové látky dopustil, ale bude potrestán za trestný čin opilství. Nebo se pachatel úmyslně dostal do stavu nepřičetnosti za účelem spáchání trestného činu či spáchal trestný čin z nedbalosti, která vyplývala z toho, že byl nepřičetný. V tomto případě je pachatel za trestný čin odpovědný stejně, jako by ho spáchal přičetný (Chmelík, 2010).

2.1.3. Jiné trestné činy související s nadměrnou konzumací alkoholu

Poslední kategorií, kterou uvádí Kuchta a Válková (2012), jsou jiné trestné činy související s nadměrnou konzumací alkoholu. Sem bychom mohli zařadit, dle statistik Policie ČR, trestné činy, které nelze jednoznačně zařadit do předchozích kategorií. Zde se mohou objevit trestné činy jako je „Ohrožení výchovy dítěte“, „Poškození cizí věci“, „Výtržnictví“, různé formy krádeží prostých a krádeží vloupáním, „Úmyslné ublížení na zdraví“, „Nebezpečné vyhrožování“ a výčet spousty dalších trestných činů. Právě u těchto vybraných trestných činů budu provádět jejich rozbor z pohledu kriminologie.

3. Sociální aspekty alkoholismu

3.1. Psychické poruchy při alkoholové závislosti

Psychický stav člověka velice úzce souvisí, nejen se zdravotním stavem, ale také se sociální stránkou člověka (Raboch, Pavlovský, 2012). Jedny z nejčastějších poruch

psychiky, při alkoholové závislosti, jsou poruchy vnímání, zvýšená únava, výpadky paměti, ztráta zájmů, emocionální labilita, absence schopnosti chápat problémy druhých lidí a agresivita (Urban, Dubský, 2008). Alkoholik cítí po požití alkoholu značné snížení úzkosti a napětí (Kissin, Begleiter, 2013). Raboch a Pavlovský (2012) ve své publikaci uvádějí, že přibližně polovina lidí, kteří trpí látkovou závislostí, má psychické potíže, které vyžadují psychiatrickou léčbu. Za ty závažnější poruchy, které se objevují především v posledním stádiu závislosti, považuje Urban a Dubský (2008) delirium tremens, Korsakovu psychózu, alkoholické halucinace a paranoidní psychózu.

Uvedené poruchy jsou definovány Vokurkou a Hugem (2005) ve Velkém lékařském slovníku.

Delirium tremens se objeví, když není tělu dodán alkohol, na který je zvyklý. Delirium bývá provázeno velkým třesem, horečkami, dezorientací a halucinacemi, při nichž se nejčastěji objevují bílé myši nebo otravný hmyz.

Korsakova psychóza, nebo také Korsakův syndrom, je charakteristická poruchou paměti. Člověk si nemůže zapamatovat především nové věci. Tuto situaci si vynahrazuje tím, že si pomatuje věci smyšlené.

Halucinace je falešný vjem něčeho, co ve skutečnosti neexistuje. Při alkoholové závislosti se nejčastěji objevují halucinace sluchové a zrakové.

Paranoidní psychóza se vyznačuje tím, že je člověk nadměrně vztahovačný a podezřívavý. Mohou se objevit i myšlenky, že je člověk pronásledován. Paranoia se objevuje nejčastěji při zvýšené konzumaci alkoholu.

3.2. Sociální rizika konzumace alkoholu

3.2.1. Vliv alkoholu na sociální vztahy jedince

K pití alkoholu se většinou uchýlí člověk, který má jistý problém. Ať už se jedná o problém zdravotní, v rodině či zaměstnání. Když však člověk dospěje k tomu, že tyto problémy bude řešit alkoholem, budou se problémy jen prohlubovat (Nešpor, 2006). S výraznou nekontrolovatelností v pití narůstají i sociální problémy, říká Profous (2011). Ühlinger a Tschui (2009) uvádí několik typů projevů alkoholismu, které značně přispívají k sociálním problémům jedince. Jedním z vážných projevů závislého na

alkoholu je nespolehlivost, neschopnost dostát svým slibům a povinnostem, pozdní příchody, nedostatečná péče o svůj vzhled, izolace, nezájem o rodinu a domácnost, vyšší finanční výdaje a nutkavé jednání. Toto chování vede ke ztrátě důvěry v rodině, ke kritice od okolí a k varovným upozorněním od zaměstnavatele (Profous, 2011). Celá řada těchto selhání, může dovést jedince až k agresivnímu chování. Agresivní chování je vyvoláno především pocitem zklamání a reakcí okolí na nadměrnou konzumaci alkoholu, kterou si závislý nechce připustit. To vše je navíc doprovázeno pocitem selhání, zkroušenosti a sebelítosti (Profous, 2011). Jen velice málo závislých lidí si totiž dokáže přiznat, že jsou ohroženi duševní nemocí, která způsobuje značné zhoršení schopnosti člověka normálně fungovat (Lessa, Gilbert, 2009). Profous (2011) říká, že člověk následkem těchto projevů přichází o své dosavadní přátele, odchází ze zaměstnání, odcizuje se od své rodiny a ztrácí veškeré své koníčky. Alkohol je v této fázi, pro závislého, číslo jedna a nachází se na prvním místě v žebříčku hodnot (Nešpor, 2006).

3.2.2. Rodina versus alkoholová závislost

Rodina je důležitou součástí každého člověka. Pokud je závislý jeden z členů rodiny, postižena je tím celá rodina (Heller, Pecinová, 2011). Vzhledem k závislosti na alkoholu se může rodina na vzniku závislosti podílet, ať už přímo či nepřímo. Z druhé strany, může rodina vzniku závislosti předcházet, případně pomoci závislému zvládnout problém s alkoholem (Nešpor, 2007). Pomoci závislému zvládnout tento problém bývá během na dlouhou trať, neboť závislí na alkoholu, kteří se pokoušejí o abstinenci, prodělají průměrně až tři recidivy (McMahon, 2010). Aby pomoc byla co nejúčinnější, je velice důležité, aby se sám závislý chtěl vyléčit. Je k tomu třeba, aby nashromáždil všechny své silné stránky a využil je k vlastní léčbě (Miller, Berg, 2014).

Partnerský život s alkoholikem

Nejběžnějším problémem, který se u partnerů objeví poté, co jeden z nich začne nekontrolovatelně konzumovat alkohol, je naprostá devastace komunikace a ztráta důvěry. Alkohol ovlivní veškeré vztahy mezi partnery, v negativním slova smyslu (Heller, Pecinová, 2011). Dalším důsledkem nadměrné konzumace alkoholu je narušení sexuálního výkonu. Alkohol totiž přímo potlačuje produkci hormonů, jak u mužů, tak i u žen, což nejen že narušuje sexuální výkon, ale má také za následek změnu sexuální

touhy (Manzardo, Penick, 2008). Heller a Pecinová ukazují na rozdíly závislosti u muže a u ženy. Muži prý trpí závislostí na alkoholu více než ženy. A zatímco muži pijí většinou v hospodě, ženy pojí doma v tajnosti. V případě, že pijícím partnerem je muž, ženy se chovají tak, aby svému partnerovi pomohly, i když to nebývá jednoduché. Začnou prakticky rozhodovat za muže a tlačí ho do odvykací léčby. Pokud je však závislá žena, mnohem více to dokáže rozvrátit celou rodinu. Muž bývá trpělivý do doby, dokud se tento problém drží uvnitř rodiny. Jakmile se vynese na světlo, dochází k rozvodu. (Heller, Pecinová, 2011).

Děti v rodině se závislým rodičem

Závislý na alkoholu si dost často myslí, že pítí je jen jeho soukromá věc. Opak je však pravdou. Tato záležitost se týká celé rodiny a obzvláště vlastních dětí (Nešpor, 2006). Každé dítě bude na takto vzniklou situaci reagovat jinak. Někdo se uzavře do sebe a přestane komunikovat se svým okolím, některé z dětí začne vykazovat známky problémového dítěte, které chodí za školu, zlobí, neposluouchá, krade a dokonce zkouší kouřit, pít alkohol a brát drogy. Spousta dětí, mající rodiče alkoholika, odchází předčasně z domu (Nešpor, 2006). S dětmi by se v tomto případě mělo jednat na rovinu. Říct jim, co se skutečně děje, vysvětlit jim vzniklou situaci a hlavně neříkat nic, co by v dětech mohlo vyvolat pocity viny (Nešpor, 2006).

Za zmínku stojí, že alkohol je nebezpečný u žen hlavně v době těhotenství. Dokáže proniknout až do placenty a toxicky pak působí na plod (Vavřínková, Binder, 2006). Existuje vysoká pravděpodobnost, že je-li jeden z rodičů závislý na alkoholu, bude se i dítě v budoucnu potýkat s podobnými problémy (Heller, Pecinová, 2011).

Domácí násilí

Na domácí násilí související s konzumací alkoholu se, dle Nešpora (2006), můžeme dívat ze dvou úhlů. Prvním úhlem je, když pije pachatel domácího násilí. Druhou možností je, že pije oběť domácího násilí. Nešpor (2006) i Stephen (2017) se shodují na názoru, že existuje jistá spojitost mezi domácím násilím a nadměrnou konzumací alkoholu. Nešpor (2006) ve své publikaci uvádí, že je dokázán fakt, že když se v nějaké z rodin objeví domácí násilí, tak násilný incident je daleko závažnější a agresivnější, pokud je pachatel pod vlivem alkoholu. U obětí se problémy s alkoholem můžou

vyskytnout na základě traumatu z prožívaného domácího násilí. Alkohol ale konzumují oběti i z toho důvodu, že se pak cítí silnější a myslí si, že útoku mohou sami čelit. Pravdou však je, že opilá oběť domácího násilí může daleko snadněji vyvolat v pachatelovi agresivitu a vyprovokovat ho k dalšímu útoku (Nešpor, 2006).

4. Kriminogenní aspekty alkoholismu

4.1. Charakteristika pachatelů a obětí

Negativní působení alkoholu na chování člověka se často dostává do fáze, kdy již překračuje společenskou hranici tolerance a přivádí člověka až k trestné činnosti, a to nejen nedbalostního charakteru, ale často i k úmyslné trestné činnosti, zejména násilné a mravnostní (Novotný, Zapletal, 2004). Pachatelem je osoba, která spáchala trestný čin a za tento čin byla následně i stíhána (Holcr, 2009). V případě alkoholové kriminality je pachatelem člověk, u kterého se objevují znaky alkoholové toxikomanie a který způsobí trestný čin pod vlivem alkoholu, případně způsobí trestný čin podání alkoholu dítěti (Novotný, Zapletal, 2004). Z předchozí informace vyplývá, že obětí alkoholové kriminality se může stát prakticky kdokoliv. Kupříkladu osoba, které byla způsobena škoda na majetku či ublížení na zdraví. Dále může být obětí dítě, které je ohroženo na výchově anebo kterému je podán opakovaně alkohol nebo alkohol ve větší míře.

4.2. Fenomenologie

4.2.1. Stav

Jedná se o základní kvantitativní charakteristiku kriminality, kdy se daná charakteristika provádí ze statistických údajů o kriminalitě (Novotný, Zapletal, 2004).

Dle statistik Policie ČR je současný stav alkoholové kriminality takový, že v roce 2017 bylo spácháno 11 023 trestných činů pod vlivem alkoholu z celkového počtu 94 890 objasněných trestných činů. Podíl alkoholu na celkové kriminalitě tvořil 11,66 %.

4.2.2. Struktura

Struktura je v kriminologii dalším významným ukazatelem, který pomáhá lépe charakterizovat kriminalitu. Jedná se o členění kriminality z různých úhlů pohledu (Kuchta, Válková 2012). V této práci se budu opírat především o rozdělení trestných činů podle druhů. Toto rozdělení uplatňuje i Policie ČR při sestavování statistik

kriminality (Novotný, Zapletal, 2004). Kriminalita dle statistik Policie ČR je strukturována následovně:

a) Obecná kriminalita

Do této kategorie jsou řazeny násilné trestné činy, mravnostní kriminalita, majetková kriminalita, do které spadají krádeže vloupáním, krádeže prosté a ostatní majetková kriminalita. Poslední složkou obecné kriminality je kriminalita ostatní.

b) Zbývající kriminalita

Součástí této kriminality jsou mimo jiné již zmiňované trestné činy „Ohrožení pod vlivem návykové látky“ a „Opilství“.

c) Hospodářská kriminalita

Dle Svatoše (2012) je hospodářská kriminalita charakteristická řadou porušení, která jsou směřována proti hospodářskému systému. Poškozenými bývá většinou větší počet osob a škody bývají vysoké.

d) Vojenské trestné činy

4.2.3. Dynamika

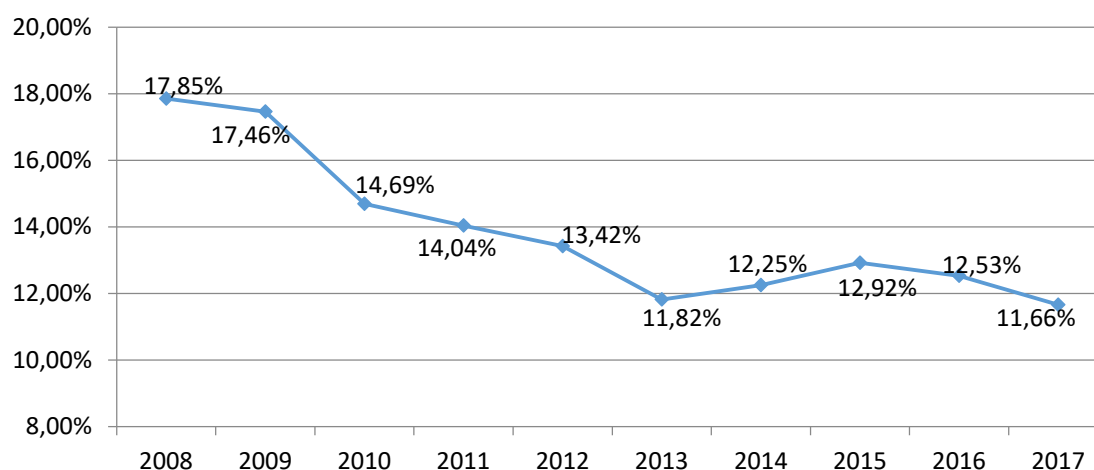
Dynamika se dívá na kriminalitu jako na proces. Charakterizuje ji z hlediska pohybu, vývoje a změny (Novotný, Zapletal, 2004). Dynamika pomáhá určit prognózy, jak se bude vyvíjet kriminalita dál v čase. Dynamika kriminality se nejlépe sleduje v grafech, které nám poví, zda kriminalita stagnuje, případně jestli má rostoucí či klesající tendence (Svatoš, 2012). Kuchta a Válková (2012) navíc dodávají, že efektivnější je sledovat dynamiku kriminality během delšího časového období.

Tabulka níže (tab. 1) ukazuje podíl trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu na počet objasněných trestných činů u celkové kriminality.

Tab. 1 Podíl trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu

Rok	Počet všech objasněných trestných činů	Pod vlivem alkoholu	%
2008	127 906	22 826	17,85
2009	127 604	22 277	17,46
2010	117 685	17 290	14,69
2011	122 238	17 168	14,04
2012	120 168	16 130	13,42
2013	129 181	15 265	11,82
2014	126 237	15 466	12,25
2015	112 139	14 489	12,92
2016	101 773	12 756	12,53
2017	94 890	11 023	11,66

Zdroj: POLICIE ČR., 2017. *Statistiky – kriminalita* [online]. Policie ČR [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Obr. 1 Dynamika podílu alkoholu na celkové trestné činnosti

Zdroj: POLICIE ČR., 2017. *Statistiky – kriminalita* [online]. Policie ČR [cit. 2018-01-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Nutno podotknout, že počet trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu je opravdu značný. Je ale třeba uvést, že dle statistik Policie ČR celková trestná činnost pod vlivem alkoholu značně klesá. Jasně nám to ukazuje i obr. 1. Od roku 2008 do roku 2013 klesl

podíl trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu o 6%. Je možné, že tento významný pokles spočívá v tom, že je trestná činnost páchaná více pod vlivem drog. Tím pádem se může snižovat podíl alkoholu na páchaní trestné činnosti. Za zmínku dále stojí zjištění, že za roky 2014, 2015 a 2016 je podíl trestných činů pod vlivem alkoholu na počet objasněných trestných činů téměř stejný. To znamená, že neroste, ale ani neklesá. O celé 1% klesá až v roce 2017. Vztah mezi pitím alkoholu a trestnou činností je opravdu složitou a nevyzpytatelnou záležitostí. Myslím, že by se měl radikálně změnit přístup k toleranci této drogy, která má alarmující následky.

4.3.Etiologie

Jednou z příčin páchaní trestných činů pod vlivem alkoholu je jedincova reakce na alkohol. U každého člověka je to výrazně individuální. Mnozí neznají svou reakci na velké množství alkoholu a neočekávají, že jeho vliv vyřadí kontrolní mechanismy jejich chování. Novotný a Zapletal (2004) uvádějí, že jedinec má ovlivněnou schopnost rozhodování, zhoršené sebeovládání a mohou se u něj objevit nevyzpytatelné reakce a agresivita.

4.4.Prevence

Prevenci kriminality můžeme, dle obsahového zaměření, rozdělit na sociální, situační a viktimologickou. Sociální prevence je zaměřena na osobu pachatele a na změnu příčin kriminality. Situační prevence je orientována na samotný trestný čin a zaměřuje se na změnu příležitostí, které mají vliv na páchaní trestné činnosti. Viktimologická prevence se orientuje na informovanost a poradenství pro oběť trestné činnosti, ať už je obětí skutečnou nebo potencionální (Svatoš, 2012).

Sociální

Zde bychom se měli zaměřit na rodinné prostředí dětí. Dochází k situacím, kdy dítě přebírá normy chování po svých rodičích. Zdravé rodinné prostředí je tedy základem, je tudíž nutné dbát zvýšené pozornosti ze strany orgánů sociálně-právní ochrany dětí, pediatrů, výchovných poradců a školy samotné, jakožto jakýchsi záchranných brzd v případech, kdy selže rodinná výchova (Novotný, Zapletal, 2004).

Situační

Do situační prevence je řazeno omezování nabídky alkoholu, kdy dojde ke zvýšení cen alkoholu a ke státní kontrole nad prodejem. Z opačného hlediska by se dala také snižovat poptávka a to tak, že by se omezily reklamy, vytvořily se nové preventivní kampaně a zavedla by se zdravotní výchova pro děti (Kuchta, Válková, 2012).

Viktimologická

Prevence je směřována ke skutečným a potencionálním obětem (Svatoš, 2012). Tato prevence spočívá v tom, informovat potencionální oběti, jak předcházet trestné činnosti, která hrozí ze strany pachatele pod vlivem alkoholu, případně jak se chovat během trestné činnosti a po ní (Novotný, Zapletal, 2004).

5. Cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy

Cíl práce

Hlavním cílem je popsat problematiku alkoholismu a jeho dopady na sociální oblasti života jedince. Přičemž je třeba odhalit, s jakými sociálními problémy se nejčastěji potýkají lidé závislí na alkoholu. Dalším cílem je zjistit, jaký vliv má alkohol ve vztahu k páčání jednotlivých druhů trestné činnosti a jaký druh trestné činnosti bývá nejčastěji páčán pod vlivem alkoholu.

Díky obecnému určení cílů výzkumu jsou stanoveny následující konkrétní výzkumné otázky a hypotézy.

Výzkumné otázky

Jaký vliv má alkohol na sociální postavení jedince?

Na páčání jakého druhu trestné činnosti má největší vliv alkohol?

Hypotézy

H1: Předpokládám, že více jak polovina osob závislých na alkoholu se stala nezaměstnanými.

H2: Předpokládám, že více jak tři čtvrtiny osob závislých na alkoholu mají problémy v rodinném životě.

H3: Předpokládám, že osoby, které jsou pod vlivem alkoholu, se nejčastěji dopouští násilné a mravnostní trestné činnosti.

6. Metodika

Metoda sběru dat

Ze stanovených cílů, výzkumných otázek a hypotéz vyplývá, že ve výzkumné části této bakalářské práce je zapotřebí použít kvantitativní přístup. Kvantitativní přístup se zabývá získáváním údajů o četnosti zkoumaného jevu a testuje již stanovené hypotézy (Chráška, 2016). Získané údaje jsou matematicko-statisticky zpracovány do grafů. Následně je vyhodnocen a okomentován výsledek výzkumu ve vztahu ke stanoveným hypotézám.

Technika sběru dat

Při kvantitativním výzkumu je použita technika dotazování a analýza statistických dat Policie ČR. Dotazování bylo zprostředkováno pomocí tištěných dotazníků. Dotazníky posloužily především jako podklad pro potvrzení, či případné vyvrácení, prvních dvou hypotéz, které jsou zaměřené na problémy v sociální oblasti závislého na alkoholu. V dotazníku byly použity převážně polozavřené výčtové otázky. Polozavřené otázky jsou podobné uzavřeným otázkám s tím rozdílem, že mezi odpovědi se přidá kolonka, kdy je respondentovi dána možnost napsat ještě jinou odpověď, která se mezi připravenými odpověďmi nenachází. Díky výčtovým otázkám mohli respondenti vyplnit libovolný počet odpovědí.

Pro potvrzení třetí hypotézy týkající se kriminality, byla použita metoda analýzy statistických dat Policie ČR z prosince roku 2017. Pro průzkum byl důležitý počet trestných činů páchaných pod vlivem alkoholu z počtu objasněných trestných činů. Grafy byly zpracovány u trestných činů násilných, mravnostních, majetkových, ostatních a zbývajících. U kriminality hospodářské a vojenské nemělo velký smysl grafy zpracovat kvůli velice nízké koncentraci trestných činů páchaných pod vlivem alkoholu.

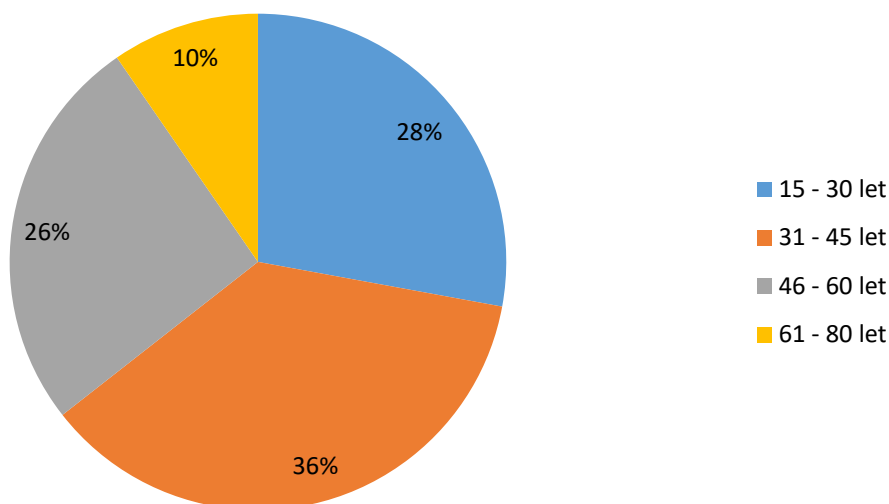
Výzkumný soubor

Ve své bakalářské práci jsem zvolila výběr výzkumného souboru záměrný. Díky metodě záměrného výběru jsou určeny znaky, které výzkumný soubor mají charakterizovat. Obecně lze říci, že byli záměrně vyhledáváni respondenti s určitou patologií, konkrétně se závislostí na alkoholu. Výzkumný soubor tedy tvořily osoby závislé na alkoholu bez

rozdílu pohlaví a věku. Osloveni byli lidé, kteří svou závislost léčí v Psychiatrické léčebně Červený Dvůr. Celkem na dotazník odpovědělo 104 respondentů.

7. Výsledky

Výsledky z dotazníkového šetření

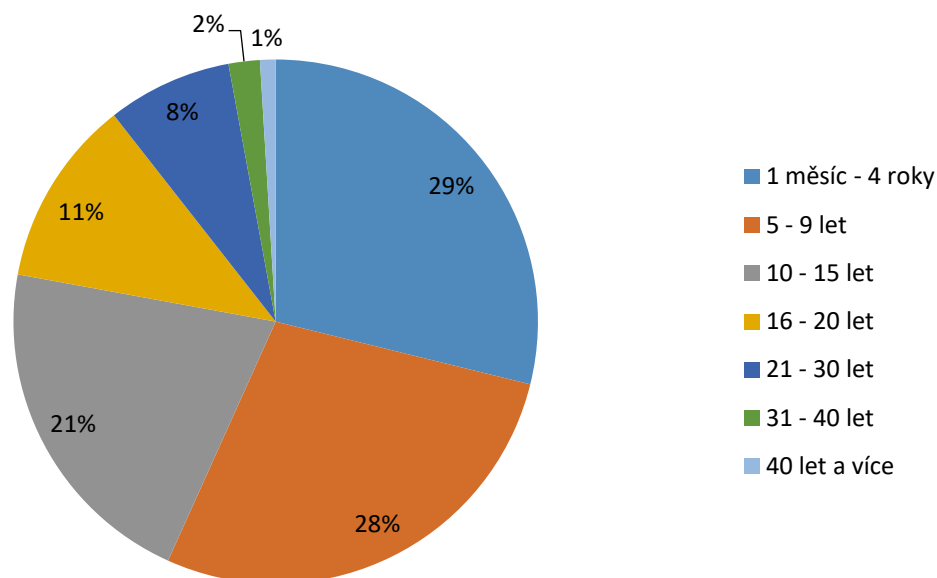

Obr. 2 Věk respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Obr. 2 nám ukazuje složení respondentů závislých na alkoholu dle věku. Nejvíce na dotazník odpovídali respondenti ve věku od 31 do 45 let. Tuto skupinu tvořilo 38 respondentů. Nemalá účast na vyplnění dotazníků byla i u respondentů ve věku od 15 do 30 let, těch bylo celkem 29, a od 46 do 60 let, kterých bylo 27. Nejmenší podíl na vyplnění dotazníků měli respondenti ve věku od 61 do 80 let. Tuto skupinu tvořilo 10 lidí. V dotazníku byla uvedena i skupina ve věku 81 let a více. Nenašel se však nikdo tohoto věku, kdo by na dotazník odpověděl.

Obr. 3 Doba trvání závislosti respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

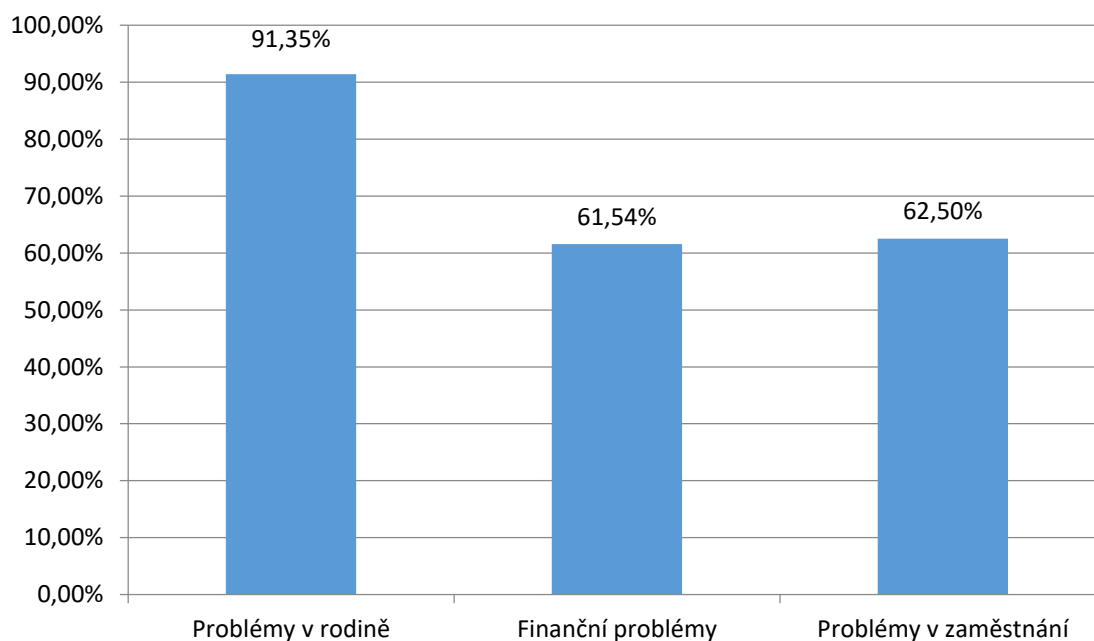
Díky grafu, který je znázorněný na obr. 3, můžeme vidět, jak dlouho trvá, případně trvala, závislost na alkoholu u oslovených 104 respondentů. Celkem 30 lidí je závislých na alkoholu 1 měsíc až 4 roky. 5 až 9 let trvá závislost u 29 lidí. 22 lidí je závislých mezi 10 – 15 lety. 12 lidí je závislých po dobu 16 – 20 let. Delší doba závislosti už není tak častá. Zde se nachází 8 lidí, kterým trvá závislost 21 – 30 let, 2 lidé, kteří jsou závislí na alkoholu 31 – 40 let a jeden člověk, který je závislý 40 let a více. Konkrétně se jednalo o člověka, kterého závislost na alkoholu doprovází už 50 let.

Tab. 2 Podíl jednotlivých sociálních problémů

Sociální problémy	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů
Problémy v rodině	95	91,35 %
Finanční problémy	64	61,54 %
Problémy v zaměstnání	65	62,50 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obr. 4 Četnost sociálních problémů respondentů

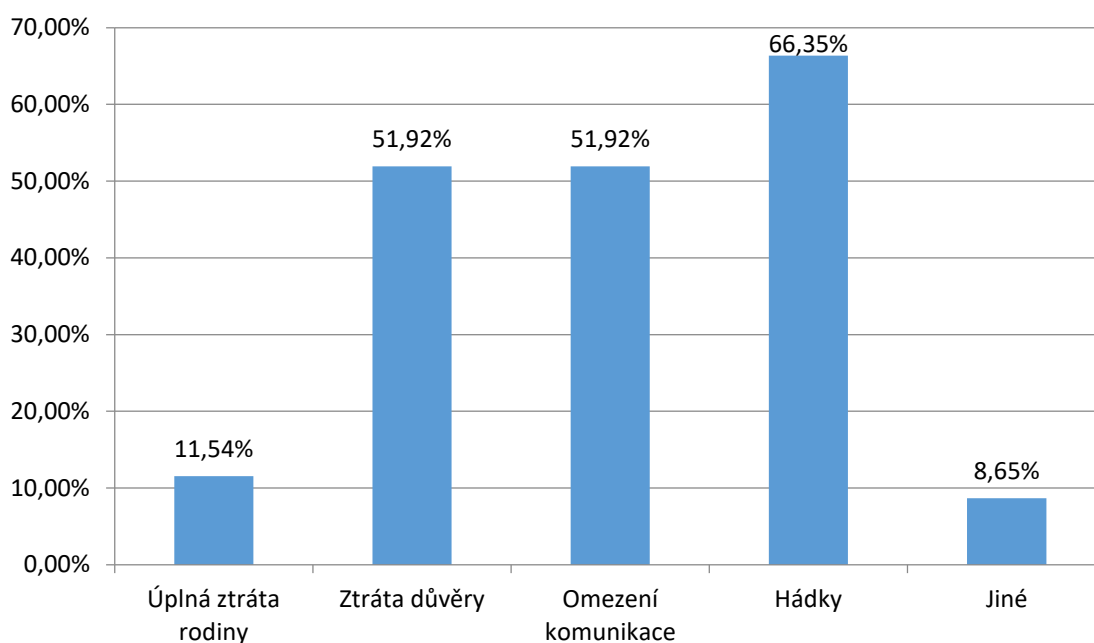
Zdroj: Vlastní výzkum

V tabulce (tab. 2) můžeme vidět, kolik respondentů se potýká se sociálními problémy, jako jsou problémy v rodině, finanční problémy a problémy v zaměstnání. Z počtu odpovědí a respondentů je pak vypočtený procentní podíl z počtu respondentů na jednotlivé problémy. Procentní podíl je pak zanesen do grafu (obr. 4) pro větší přehlednost. Naprostá většina respondentů se potýká v době závislosti s problémy v rodině. Ze 104 respondentů má problémy v rodině 95 lidí, což je v přepočtu 91,35 %. Co se týká počtu lidí, kteří mají finanční problémy a problémy v zaměstnání, jedná se o téměř identický počet.

Tab. 3. Podíl problémů v rodině

Problémy v rodině	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů
Úplná ztráta rodiny	12	11,54 %
Ztráta důvěry	54	51,92 %
Omezení komunikace	54	51,92 %
Hádky	69	66,35 %
Jiné	9	8,65 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obr. 5 Četnost problémů v rodině respondentů

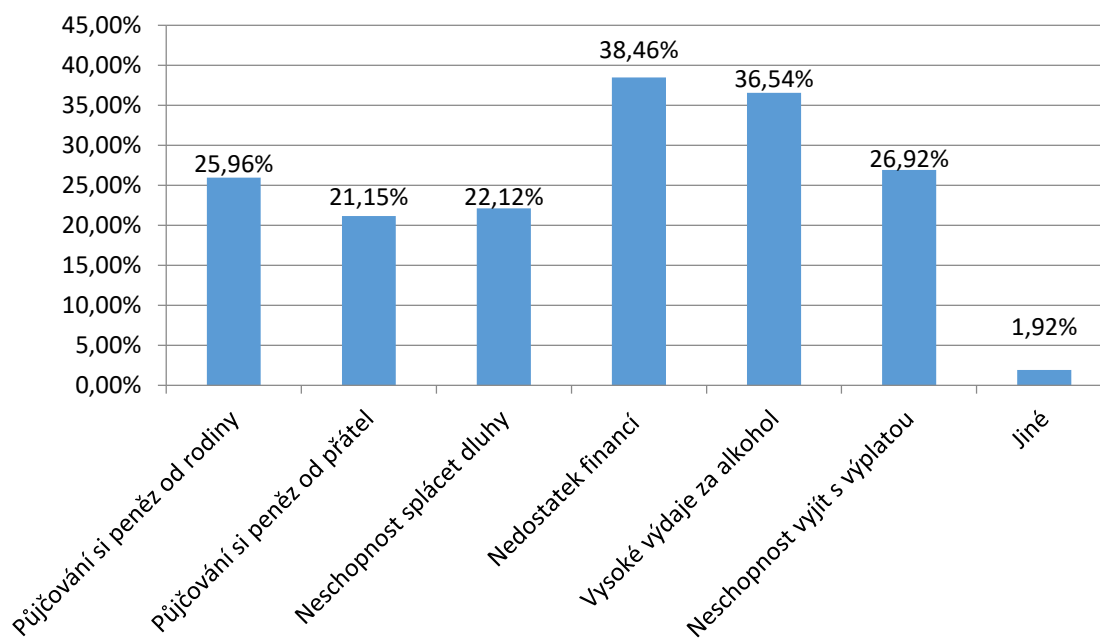
Zdroj: Vlastní výzkum

Z tabulky (tab. 3) a zanesení procentuálního podílu z počtu respondentů do grafu (obr. 5) je jasné, že pro většinu dotazovaných mají problémy v rodině podobu hádek, ztráty důvěry a omezení komunikace. Úplná ztráta rodiny se týká 11,54 % respondentů. Co se týká kolonky „Jiné“, 9 respondentů odpovídalo následovně: „Odepírání sexu.“ „Mnou vsugerovaný pocit méněcennosti, manželka je nepoměrně lepší.“ „Mlátíl jsem ji.“ „Agresivita.“ „Ztráta dcery.“ „Nespolehlivost.“ „Rozvod.“ „Odstup dětí.“ „Celkové odcizení.“

Tab. 4 Podíl finančních problémů

Finanční problémy	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů
Půjčování si peněz od rodiny	27	25,96 %
Půjčování si peněz od přátel	22	21,15 %
Neschopnost splácet dluhy	23	22,12 %
Nedostatek financí	40	38,46 %
Vysoké výdaje za alkohol	38	36,54 %
Neschopnost vyjít s výplatou	28	26,92 %
Jiné	2	1,92 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obr. 6 Četnost finančních problémů respondentů

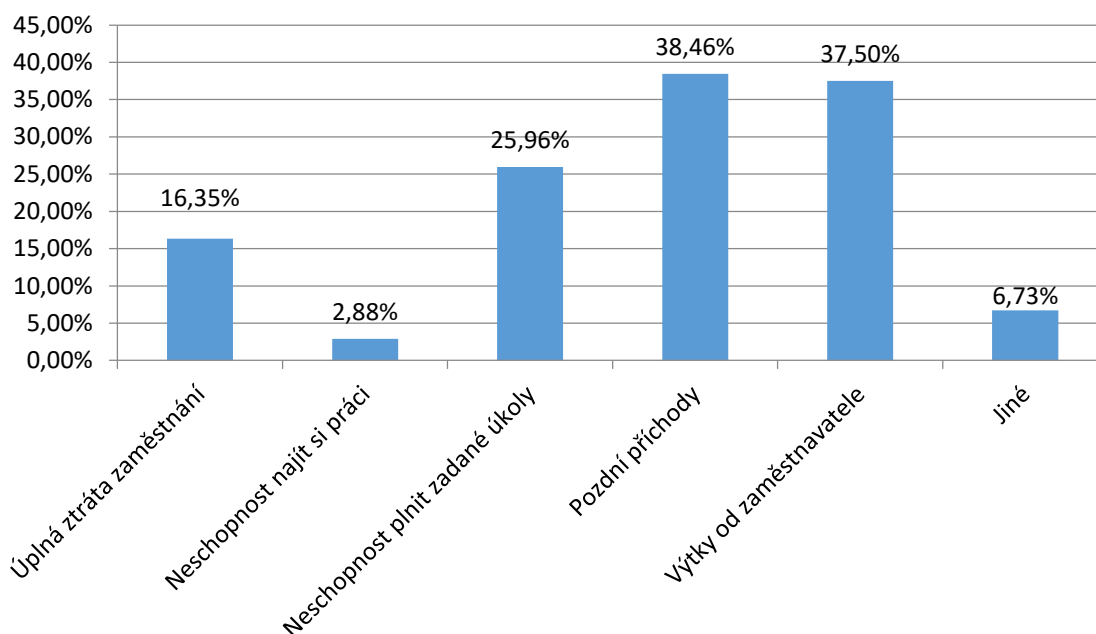
Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka (tab. 4) společně s grafem (obr. 6) nám ukazují četnost finančních problémů respondentů závislých na alkoholu. Mezi nejčastější problémy patří nedostatek financí a vysoké výdaje za alkohol. Na druhém místě se nachází problém neschopnosti vyjít s výplatou a půjčování si peněz od rodiny. Třetí místo obsazují problémy související s neschopností splácet dluhy a s půjčováním si peněz od přátel. Mezi „jiné“ respondenti zařadili tyto 2 problémy: „Trestná činnost.“ „Drobné domácí krádeže.“ Tyto dva problémy se spíše týkají kriminogenních aspektů alkoholismu, ale v danou chvíli, při vyplňování dotazníků, asi přišlo respondentům důležité, zařadit je do finančních problémů. Evidentně kvůli tomu, že z nedostatku peněz byli nuceni páchat trestnou činnost ve formě krádeží.

Tab. 5 Podíl problémů v zaměstnání

Problémy v zaměstnání	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů
Úplná ztráta zaměstnání	17	16,35 %
Neschopnost najít si práci	3	2,88 %
Neschopnost plnit zadané úkoly	27	25,96 %
Pozdní příchody	40	38,46 %
Výtky od zaměstnavatele	39	37,50 %
Jiné	7	6,73 %

Zdroj: Vlastní výzkum

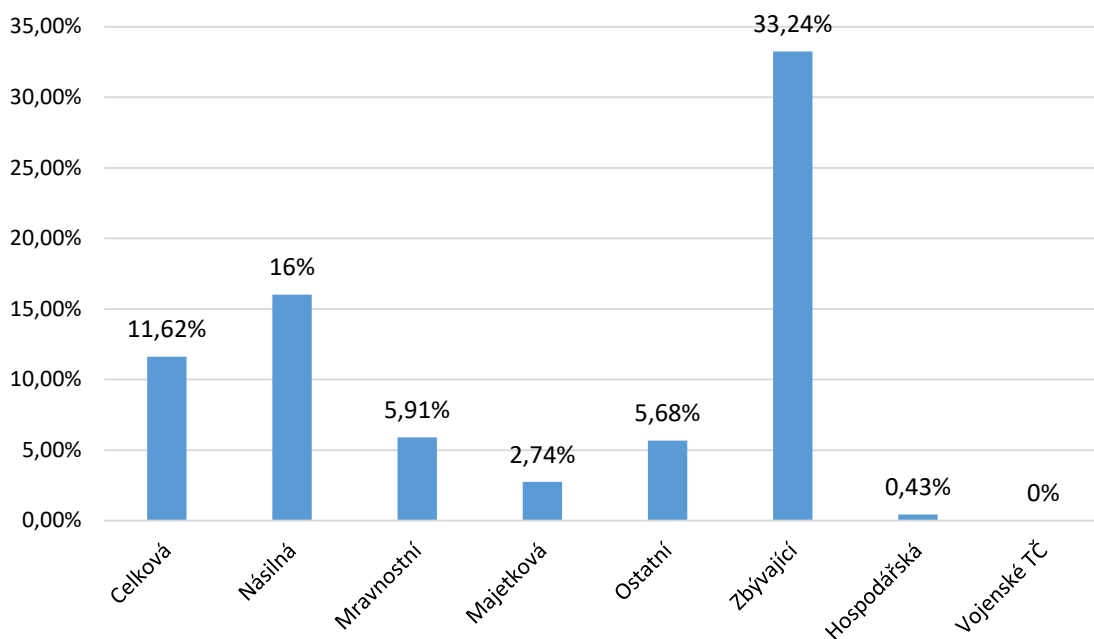
Obr. 7 Četnost problémů v zaměstnání respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

V tabulce (tab. 5) nalezneme počet odpovědí na jednotlivé problémy týkající se zaměstnání, se kterými se setkali lidé závislí na alkoholu, a z nich vypočtený podíl, který je zanesen do grafu (obr. 7). Z grafu (obr. 7) je nám jasné, že nejčastěji se lidé v zaměstnání potýkají s pozdními příchody, výtkami od zaměstnavatele a s neschopností plnit zadané úkoly. Lidí, co v souvislosti se svou závislostí na alkoholu, přišli o zaměstnání, je 16,35 %. Mezi „jiné“ odpovědi patří: „Kradl jsem výrobky, abych měl na kořalku.“ „Nevýkonnost.“ „Nikdo mě nechtěl zaměstnat.“ „Táhlo to ze mě, měl jsem konstrukce v hlavě, že to někdo pozná nebo, že to ví.“ „Únava, stres, deprese.“ „Častokrát jsem ráno zavolal, že nejdu do práce, protože mi není dobře.“ „Častá absence.“

Výsledky z analýzy statistických dat Policie ČR

Následující graf (obr. 8) ukazuje, kolik bylo spácháno v roce 2017 trestných činů pod vlivem alkoholu u jednotlivých druhů trestných činů.

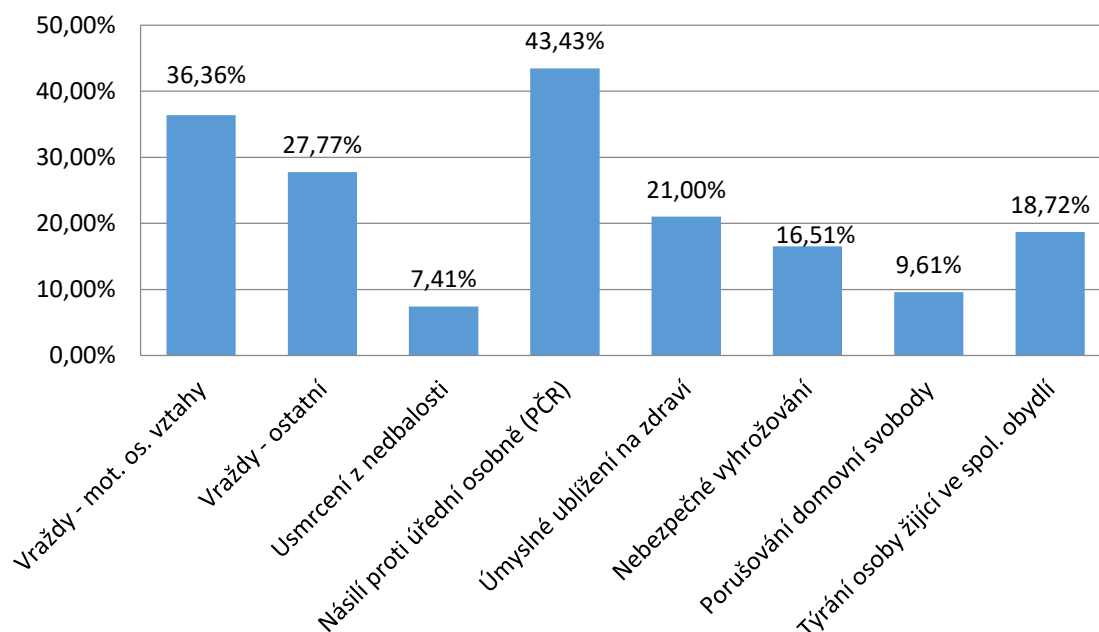

Obr. 8 Podíl alkoholu u jednotlivých druhů trestné činnosti v roce 2017

Zdroj: POLICIE ČR., 2017. *Statistiky – kriminalita* [online]. Policie ČR [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Z grafu (obr. 8) vyplývá, že nejvíce trestných činů pod vlivem alkoholu spadá do kategorie zbývající kriminality.

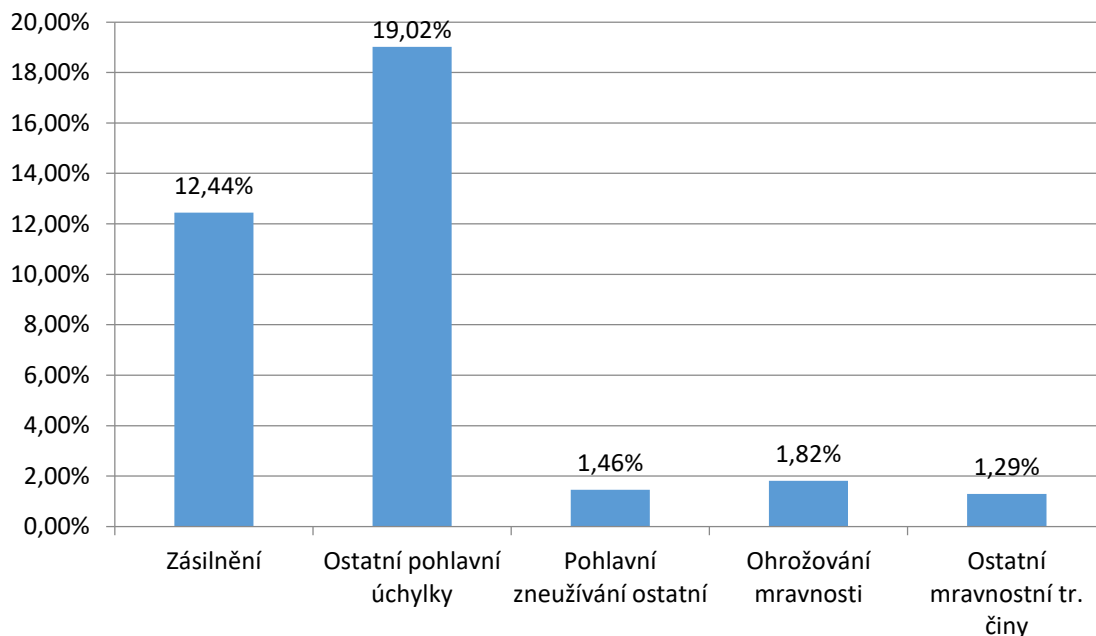
Dále byly zpracovány grafy, ve kterých je uveden podíl alkoholu u jednotlivých konkrétních vybraných trestných činů z jednotlivých druhů trestné činnosti v roce 2017, a to konkrétně násilné (obr. 9), mravnostní (obr. 10), majetkové (obr. 11), ostatní (obr. 12) a zbývající kriminality (obr. 13). Hospodářská trestná činnost a vojenské trestné činy nemají z pohledu přítomnosti alkoholu větší význam, proto zde nejsou rozpracovány.

Obr. 9 Podíl alkoholu na vybraných násilných trestných činech v roce 2017

Zdroj: POLICIE ČR., 2017. *Statistiky – kriminalita* [online]. Policie ČR [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Graf (obr. 9) nám ukazuje procentuální podíl alkoholu ve vztahu k páčání vybraných násilných trestných činů za rok 2017. Nejčastěji byl páčán trestný čin „Násilí proti úřední osobě na Policii ČR“. Alkohol má i vysoký podíl na vraždách, konkrétně na vraždách motivovanými osobními vztahy a na vraždách ostatních. Trestné činy „Úmyslné ublížení na zdraví“, „Týrání osob žijící ve společném obydlí“ a „Nebezpečné vyhrožování“ nám potvrzují fakt, že někteří lidé bývají po alkoholu více agresivní.

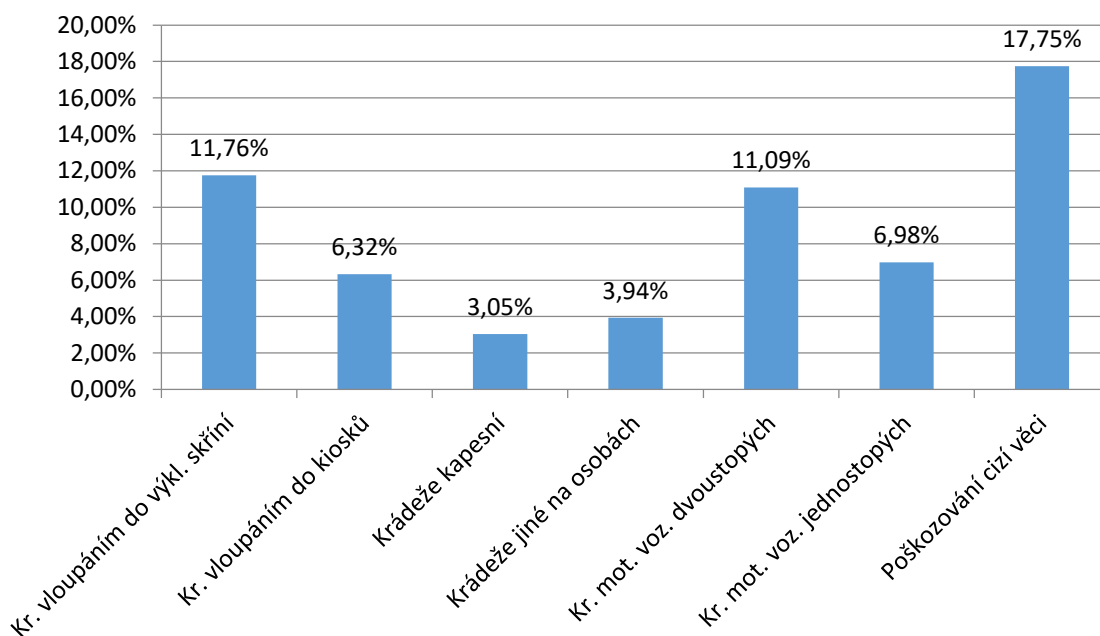

Obr. 10 Podíl alkoholu na vybraných mravnostních trestných činech v roce 2017

Zdroj: POLICIE ČR., 2017. *Statistiky – kriminalita* [online]. Policie ČR [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Co se týká mravnostních trestných činů páchaných pod vlivem alkoholu, tak „ve vedení“ za rok 2017 jsou jednoznačně „Ostatní pohlavní úchyly“ a „Znásilnění“. Z grafu (obr. 10) je jasné, že z počtu objasněnosti, trestného činu „Ostatní pohlavní úchyly“, bylo spácháno 19,02 % pod vlivem alkoholu. U „Znásilnění“ to bylo 12,44 %.

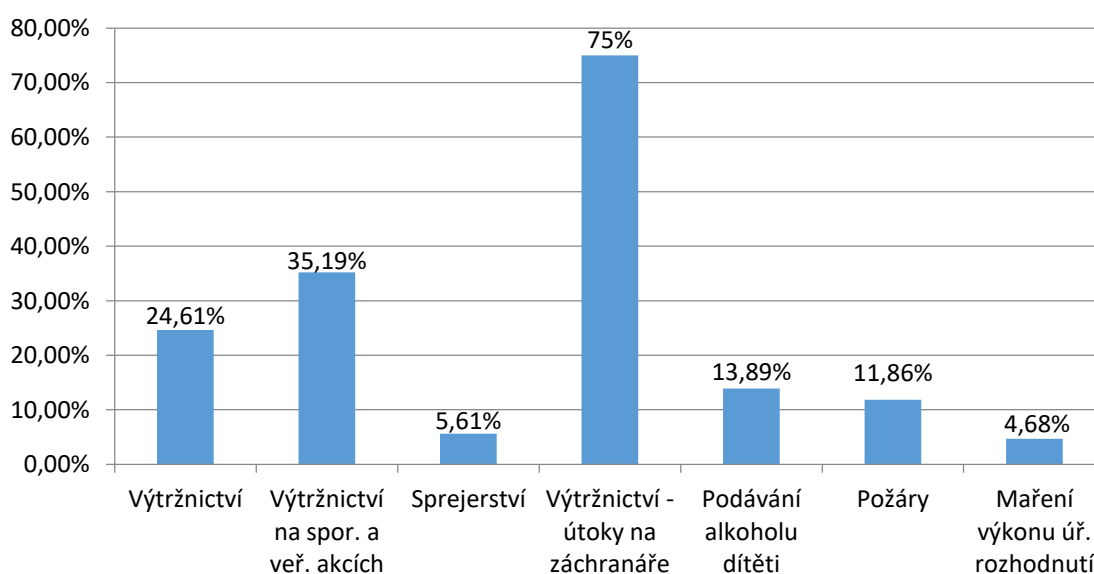

Obr. 11 Podíl alkoholu na vybraných majetkových trestných činech v roce 2017

Zdroj: POLICIE ČR., 2017. *Statistiky – kriminalita* [online]. Policie ČR [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

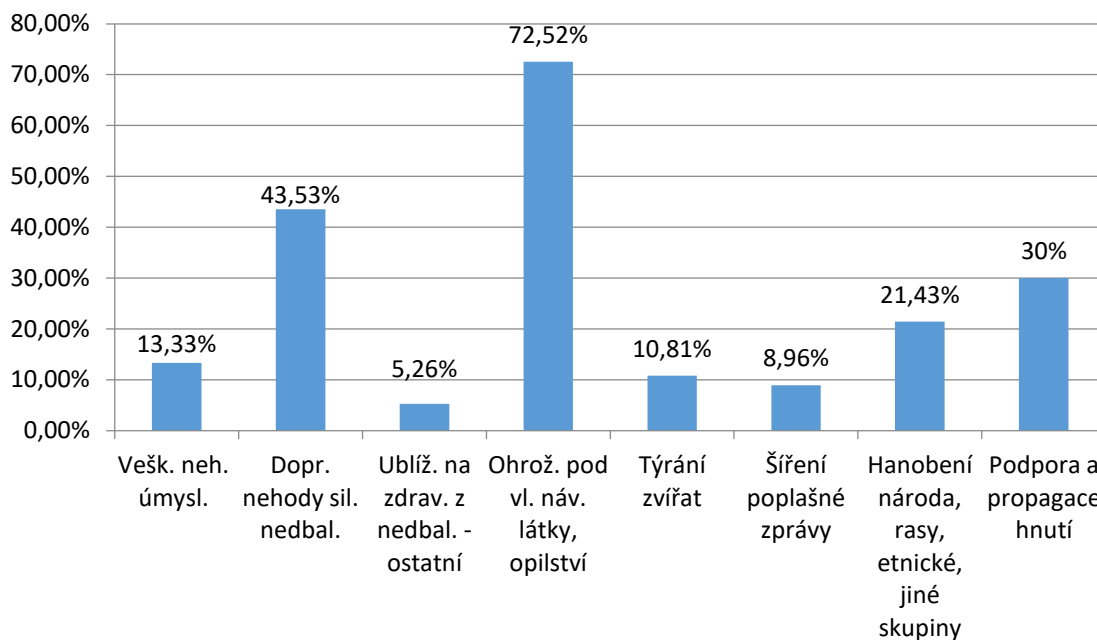
Na obrázku (obr. 11) vidíme vybrané majetkové trestné činy páchané pod vlivem alkoholu za rok 2017. Největší zastoupení zde má trestný čin „Poškození cizí věci“. Tento trestný čin může také úzce souviset s již zmiňovanou agresivitou.

Obr. 12 Podíl alkoholu na vybraných ostatních trestných činech v roce 2017

Zdroj: POLICIE ČR., 2017. *Statistiky – kriminalita* [online]. Policie ČR [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Z grafu (obr. 12) vyplývá, že alkohol má největší podíl na páchaní trestného činu „Výtržnictví – útoky na záchranáře“ ze všech ostatních trestných činů. V roce 2017 se jednalo až od 75 % případů. Veřejností známé a médii oplývané „Výtržnictví na sportovních a veřejných akcích“ bylo v roce 2017 pod vlivem alkoholu pácháno v 35,19 % případech.

Obr. 13 Podíl alkoholu na zbývajících trestných činech v roce 2017

Zdroj: POLICIE ČR., 2017. *Statistiky – kriminalita* [online]. Policie ČR [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Co se týká zbývajících trestných činů, nejčastěji byl pod vlivem alkoholu v roce 2017 páchán trestný čin „Ohrožení pod vlivem návykové látky“ a „Opilství“. Že bude podíl alkoholu na tomto trestném činu tak vysoký, vyplývá už z jeho samotného názvu.

8. Diskuze

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala problematice alkoholové závislosti. V teoretické části jsem se dívala na danou problematiku, z hlediska právního, sociálního a kriminogenního, za pomoci odborné literatury. V praktické části jsem se zaměřila na alkoholismus už jen z pohledu sociálního a kriminogenního ve vztahu ke stanovenému cíli a hypotézám. K ověření zadaných hypotéz mi nestačila jedna technika výzkumu. Musela jsem pro každou oblast zvolit jinou techniku.

Pro zjištění hypotéz, které se týkaly sociálních problémů (H1 a H2), jsem zvolila techniku dotazování prostřednictvím tištěných dotazníků s výčtovými polozavřenými otázkami. Dotazníky mi měly pomoci určit, s jakými sociálními problémy se nejčastěji potýkají lidé závislí na alkoholu. Jelikož u otázek, které se týkaly problémů, se kterými se respondenti setkali v době své závislosti, mohli respondenti zvolit více možností odpovědi, nemohla jsem z výzkumu vytvořit grafy výsečové. Bylo třeba vypočítat podíly odpovědí z počtu respondentů a ty pak jednotlivě zaneš do sloupcových grafů. Výsečový graf jsem mohla udělat u otázek, které se týkaly věku respondentů a doby závislosti na alkoholu. Na tento typ otázek totiž stačí jedna odpověď.

Hypotéza H1 se po sestavení grafu (Obr. 7) nepotvrdila. V hypotéze H1 jsem předpokládala, že více jak polovina závislých na alkoholu se stala nezaměstnanými. Dle výsledků mého výzkumu přišlo o práci 16,35 % respondentů. Ukázalo se, že 62,5 % respondentů mělo problémy v zaměstnání, ale tito lidé evidentně důsledkem těchto problémů o práci nepřišli. Z výzkumu dále vyplynulo, že nejčastěji se lidé v zaměstnání potýkají s pozdními příchody, výtkami od zaměstnavatele a s neschopností plnit zadané úkoly.

Hypotéza H2, kdy jsem předpokládala, že více jak tři čtvrtiny osob závislých na alkoholu mají problém v rodinném životě, se potvrdila ihned po sestavení grafu (obr. 4). Daný graf ukázal, že problémy v rodině má celkem 91,35 % respondentů. Z výzkumu dále vyplynulo, že pro většinu dotazovaných mají problémy v rodině podobu hádek, ztráty důvěry a omezení komunikace. Úplná ztráta rodiny se týká 11,54 % respondentů.

Nad rámec hledání odpovědi týkající se hypotézy H2 bylo u respondentů zjišťováno, zda jim z důvodu závislosti na alkoholu vznikly finanční problémy. Z výzkumu nám

vyplývalo, že mezi nejčastější problémy patří nedostatek financí a vysoké výdaje za alkohol. Na druhém místě se nachází problém neschopnosti vyjít s výplatou a půjčování si peněz od rodiny. Třetí místo obsazují problémy související s neschopností splácet dluhy a s půjčováním si peněz od přátel.

Pro zjištění hypotézy H3 jsem zvolila techniku analýzy statistických dat Policie ČR z roku 2017. Statistiky kriminality jsou všem volně dostupné na stránkách Policie ČR. Mě ze statistik zajímal konkrétně sloupec s počtem objasněných trestných činů a dále sloupec s počtem objasněných trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu. Díky těmto dvěma veličinám jsem mohla vypočítat u jednotlivých trestných činů procentní podíl alkoholu. Tyto výsledky jsem pak zanašela do sloupcových grafů. Grafy jsem rozdělila dle jednotlivých druhů kriminality.

V hypotéze H3 jsem předpokládala, že osoby, které jsou pod vlivem alkoholu, se nejčastěji dopouští násilné a mravnostní trestné činnosti. Tato hypotéza se mi nepotvrdila. Poukazuje na to i graf (obr. 8). Nejvíce se lidé pod vlivem alkoholu dopouští zbývajících trestných činů a to až ve výši 33,24 %. Násilná kriminalita je až na druhém místě s 16 %. Mravnostní kriminalita je třetí v pořadí, kdy podíl alkoholu na páchání mravnostních trestných činů je ve výši 5,91 %. V této souvislosti je nutno dodat, že při stanovení hypotézy H3 jsem neměla přesnou znalost o skladbě - struktuře kriminality a nemohla jsem si uvědomit, že zbývajících kriminalita je zastoupena především trestným činem „Ohrožení pod vlivem návykové látky“ a trestným činem „Opilství“, které mohou být spáchány pouze pod vlivem alkoholu (nejsou-li spáchány pod vlivem drog a to nebylo součástí práce). Tedy, že se jedná o kategorii trestných činů, kdy bude nevíce přítomen alkohol. Pokud by se tento druh trestné činnosti ze srovnávání vyřadil, pak by hypotéza H3 byla potvrzena, protože na druhém místě se umístila násilná kriminalita a na třetím mravnostní.

Výsledky, které nám díky výzkumu vyvstaly na povrch, můžeme porovnat s tvrzením některých citovaných autorů, které jsem zmiňovala v praktické části. Potvrdilo se tvrzení Profouse (2011), který tvrdí, že sociální problémy narůstají s nekontrolovatelnou konzumací alkoholu. Z dotazníků vyplývalo, že všichni lidé závislí na alkoholu mají nějaký problém v sociální oblasti života, ať už se jedná o problémy rodinné, finanční či v zaměstnání. Jedna z hypotéz (H2) při mém výzkumu řešila především závislé, kteří

mají problém v rodinném životě. Potvrdilo se, že 91,35 % respondentů má problém v rodinném životě. Toto tvrzení podporuje i výrok Profouse (2011) a zároveň i Hellera a Pecinové (2011). Z tvrzení těchto autorů vyplývá, že pokud je závislý jeden z členů rodiny, postižena je tím celá rodina. Dle Profouse (2011) mají obvykle rodinné problémy podobu ztráty důvěry. V neposlední řadě se můžeme zamyslet i nad agresivitou závislých lidí. Z grafu (obr. 9), kde jsou vypsány trestné činy násilné kriminality, vyplývá, že podíl alkoholu u trestného činu „Týrání osob žijících ve společném obydlí“ je až 18,72 % a u trestného činu „Vraždy motivované osobními vztahy“ dokonce 36,36 %. Urban a Dubský (2008) zmiňují, že existuje jistá spojitost mezi pitím alkoholu a agresivitou. Stejného názoru je i Profous (2011) a Nešpor (2006), který ve své publikaci spojuje nadměrnou konzumaci alkoholu s domácím násilím, které je mnohem závažnější, pokud je pachatel pod vlivem alkoholu.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo popsat problematiku alkoholismu a jeho dopady na sociální oblasti života jedince. Přičemž bylo třeba odhalit, s jakými sociálními problémy se nejčastěji potýkají lidé závislí na alkoholu. Tento cíl byl splněn prostřednictvím dotazníkového šetření. Za pomoci dotazníků jsem zjistila, že všichni respondenti mají nějaký sociální problém, což potvrzuje fakt, že alkoholismus zasáhne nejen psychický a zdravotní stav člověka, ale prolíná se i do sociální oblasti. Bylo zjištěno, že lidé závislí na alkoholu se nejčastěji potýkají s problémy v rodinném životě. Do těchto problémů především patřily hádky, ztráta důvěry a omezení komunikace.

Dalším cílem bylo zjistit, jaký vliv má alkohol ve vztahu k páčání jednotlivých druhů trestné činnosti a jaký druh trestné činnosti bývá nejčastěji páčán pod vlivem alkoholu. Za pomoci analýzy statistických dat Policie ČR bylo hlavně zjištěno, jaká trestná činnost bývá nejčastěji páčána pod vlivem alkoholu. Nejčastěji bývá pod vlivem alkoholu páčána kriminalita zbývající, kam patří například trestné činy „Ohrožení pod vlivem návykové látky“, „Opilství“ a „Dopravní nehody silniční nedbalostní“. Z celkového pohledu na kriminalitu je nejvíce páčán pod vlivem alkoholu trestný čin „Výtržnictví – útoky na záchranáře“, který spadá do ostatních trestných činů.

Díky vědeckému výzkumu a vytvoření grafů ze získaných informací, jsem mohla s jistotou říci, že se mi potvrdila hypotéza H2, ve které jsem předpokládala, že více jak tři čtvrtiny osob závislých na alkoholu mají problémy v rodinném životě. Oproti tomu se mi nepotvrdily hypotézy H1 a H3. Hypotéza H1 obsahovala předpoklad, že více jak polovina závislých na alkoholu se stala nezaměstnanými. V hypotéze H3 jsem předpokládala, že osoby, které jsou pod vlivem alkoholu, se nejčastěji dopouští násilné a mravnostní trestné činnosti.

V mém výzkumu vyšlo najevo, že lidé závislí na alkoholu netrápí jen samotná závislost, ale vše, co s sebou tato závislost nese. A to především problémy v rodinném životě. Nemalou část závislých na alkoholu dále trápí i finanční problémy a problémy v zaměstnání. Výsledky tohoto výzkumu by mohly sloužit jako příklad adiktologům a terapeutům, kteří pracují s lidmi trpícími látkovou závislostí. Výzkum by mohl rozšířit jejich vědomí i o ostatních problémech, které závislého na alkoholu můžou trápit, mimo

samotnou závislost. Je třeba pracovat s celým člověkem a jeho okolím a ne jen se samotnou patologií člověka. Díky výsledkům výzkumu jsem si uvědomila, jak velkou roli v životě člověka hraje rodina. Je třeba vzít na vědomí, že důležitou součástí terapie, by měla být bezprostředně i práce s rodinou klienta. Ne nadarmo se totiž říká, že rodina je jenom jedna.

Seznam literatury

1. ANDREWS, R., 2016. *Jaká je nejnebezpečnější droga na světě?* [online]. Praha: Legal Publishing, s.r.o. [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://www.magazin-legalizace.cz/cs/articles/detail/1991-jaka-je-nejnebezpecnejsi-droga-na-svete>
2. FISCHER, S., ŠKODA, J., 2014. *Sociální patologie*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0
3. GIFFORD, M. L., 2009. *Alcoholism – Biographies of Disease*. ABC-CLIO, 157 s. ISBN 978-0-313-35908-8
4. HELLER, J., PECINOVÁ, O. (eds.), 2011. *Pavučina závislosti. Alkoholismus jako nemoc a možnosti efektivní léčby*. Praha: Togga, spol. s.r.o., 215 s. ISBN 978-8087258-62-0
5. HIRT, M., 2012. *Dopravní nehody v soudním lékařství a inženýrství*. Praha: Grada Publishing a.s., 160 s. ISBN 978-80-247-4308-0
6. HOLCR, K., 2009. *Kriminologie*. Praha: Leges. 192 s. ISBN 978-80-87212-27-1.
7. CHMELÍK, J., et al., 2009. *Trestní právo hmotné, Obecná část*. Praha: Linde, a.s., 292 s. ISBN 978-80-7201-785-0
8. CHMELÍK, J., et al., 2010. *Trestní právo hmotné, Zvláštní část*. Praha: Linde, a.s., 367 s. ISBN 978-80-7201-820-8
9. CHRÁSKA, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 256 s. ISBN 978-80-247-5326-3
10. KALINA, K. 2008. *Základy klinické adiktologie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 392 s. ISBN 978-80-247-1411-0
11. KISSIN, B., BEGLEITER H., 2013. *Social Aspekts of Alcoholism*. Springer Science & Business Media, 644 s. ISBN 978-1-4757-9497-7
12. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. et al., 2012. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 664 s. ISBN 978-80-7400-429-2

13. LESSA, N., GILBERT, S. D., 2009. *Living with alcoholism and drug addiction*. Infobase Publishing, 159 s. ISBN 0816073260
14. MANZARDO, A. M., PENIC, E. C., et al., 2008. *Alcoholism*. OUP Oxford, 163 s. ISBN 978-019-923139-3
15. McMAHON, J., 2010. *První kroky z problémového pití alkoholu*. Nesovice: Doron, 83 s. ISBN 978-80-7297-116-9
16. MILLER, S. D., BERG, I. K., 2014. *Zázračná metoda, Radikálně nový přístup k problémovému pití alkoholu*. Praha: Portál, s.r.o., 215 s. ISBN 978-80-262-0593-7
17. NEŠPOR, K., 2006. *Zůstat střízlivý*. 1. vydání. Brno: Host, s.r.o., 240 s. ISBN 80-7294-206-9
18. NEŠPOR, K., 2007. *Návykové chování a závislosti*. 3. vydání. Praha: Portál, s.r.o., 176 s. ISBN 978-80-7367-267-6
19. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. et al., 2004. *Kriminologie*. 2. vydání. Praha: ASPI, 451 s. ISBN 80-7357-026-2
20. POLICIE ČR., 2017. *Statistiky – kriminalita* [online]. Policie ČR [cit. 2018-06-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>
21. PROFOUS, J., 2011. *Průvodce alkoholovou závislostí – především pro ženy pijících partnerů*. 1. vydání. Praha: Galén, 108 s. ISBN 978-80-7262-820-9
22. RABOCH, J., PAVLOVSKÝ, P., et al., 2012. *Psychiatrie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 466 s. ISBN 978-80-246-1985-9
23. STEPHEN, J., 2017. *Criminology*. Oxford University Press, 472. ISBN 0198768966
24. SVATOŠ, R., 2012. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6
25. ÜHLINGER, C., TSCHUI, M., 2009. *Když někdo blízký pije, Rady pro rodiny osob závislých na alkoholu*. Praha: Portál, s.r.o., 140 s. ISBN 978-80-7367-610-0

26. URBAN, L., DUBSKÝ, J., 2008. *Sociální deviace*. Plzeň: Aleš Čeněk, 167 s. ISBN 978-80-7380-133-5
27. VAVŘINKOVÁ, B., BINDER, T., 2006. *Návykové látky v těhotenství*. 1. vydání. Praha: Triton, 122 s. ISBN 80-7254-829-8
28. VOKURKA, M., HUGO, J., et al., 2005. *Velký lékařský slovník*. 5. vydání. Praha: Maxdorf, s. r. o., 1001 s. ISBN 80-7345-058-5
29. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, 2009. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 11, s. 354 – 464. ISSN 1211-1244
30. Zákon č. 65/2017 Sb. o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, 2017. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 21, ISSN 1211-1244

Seznam obrázků a tabulek

Obr. 1 Dynamika podílu alkoholu na celkové trestné činnosti	str. 19
Obr. 2 Věk respondentů	str. 23
Obr. 3 Doba trvání závislosti respondentů	str. 24
Obr. 4 Četnost sociálních problémů respondentů	str. 25
Obr. 5 Četnost problémů v rodině respondentů	str. 26
Obr. 6 Četnost finančních problémů respondentů	str. 27
Obr. 7 Četnost problémů v zaměstnání respondentů	str. 29
Obr. 8 Podíl alkoholu u jednotlivých druhů trestné činnosti v roce 2017	str. 30
Obr. 9 Podíl alkoholu na vybraných násilných trestných činech v roce 2017	str. 31
Obr. 10 Podíl alkoholu na vybraných mravnostních trestných činech v roce 2017	str. 32
Obr. 11 Podíl alkoholu na vybraných majetkových trestných činech v roce 2017	str. 33
Obr. 12 Podíl alkoholu na vybraných ostatních trestných činech v roce 2017	str. 33
Obr. 13 Podíl alkoholu na zbývajících trestných činech v roce 2017	str. 34
Tab. 1 Podíl trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu	str. 18
Tab. 2 Podíl jednotlivých sociálních problémů	str. 24
Tab. 3 Podíl problémů v rodině	str. 26
Tab. 4 Podíl finančních problémů	str. 27
Tab. 5 Podíl problémů v zaměstnání	str. 28

Seznam příloh

Dotazník k výzkumné části bakalářské práce:

Jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. A chci Vás požádat o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci, která nese název „Právní, sociální a kriminogenní aspekty alkoholismu“. V tomto dotazníku se chci zaměřit především na sociální aspekty alkoholismu. To znamená, že chci zjistit, s jakými sociálními problémy se setkávají lidé závislí na alkoholu. Děkuji předem za pomoc a za vyplnění dotazníku.

1. S jakými sociálními problémy jste se potýkal/a, když jste byl/a závislý/á na alkoholu? (možno zakroužkovat i více odpovědí najednou)
  - a) Problémy v rodině
  - b) Finanční problémy
  - c) Problémy v zaměstnání

2. V případě, že jste se potýkal/a s problémy v rodině, jakého byly charakteru? (možno zakroužkovat i více odpovědí najednou)
  - a) Úplná ztráta rodiny
  - b) Ztráta důvěry
  - c) Omezení komunikace
  - d) Hádky
  - e) Jiné (vypište) .....

3. V případě, že jste se potýkal/a s finančními problémy, jakého byly charakteru? (možno zakroužkovat i více odpovědí najednou)
  - a) Půjčování si peněz od rodiny
  - b) Půjčování si peněz od přátel
  - c) Neschopnost splácet dluhy
  - d) Nedostatek financí
  - e) Vysoké výdaje za alkohol
  - f) Neschopnost vyjít s výplatou
  - g) Jiné (vypište) .....

4. V případě, že jste se potýkal/a s problémy v zaměstnání, jakého byly charakteru?

(možno zakroužkovat i více odpovědí najednou)

- a) Úplná ztráta zaměstnání
- b) Neschopnost najít si práci
- c) Neschopnost plnit zadané úkoly
- d) Pozdní příchody
- e) Výtky od zaměstnavatele
- f) Jiné (vypište) .....

5. Jak dlouho jste nebo jste byl/a závislý/á na alkoholu? (vypište alespoň přibližně)

6. Kolik je Vám let?

- a) 15 – 30 let
- b) 31 – 45 let
- c) 46 – 60 let
- d) 61 – 80 let
- e) 81 a více let

Seznam zkratek

Police ČR – Policie České republiky